

Çevreyle Bütünleşen- Sürdürülebilir "Cittaslow" Hareketi: Gerze Örneği

Environmentally Integrated-Sustainable "Cittaslow" Movement: Gerze Sample

Dr.Öğr.Üyesi Tuğba DÜZENLİ

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı, Peyzaj planlama ve Mimarlığı,
tugbaduzenli@gmail.com, Trabzon/Türkiye

ÖZET

İtalya'da başlayarak tüm dünyaya yayılan "Cittaslow-Sakin Şehir" hareketi, 10 yıl gibi kısa zamanda alternatif bir kent ve yaşam modeli olarak dikkat çekmiştir. En önemli amacı yerel halkın ve ziyaretçilerin yaşam kalitesini-memnuniyetini artırarak, çevreyle uyumlu ve sürdürülebilir bir kent yaratmaktır. Çevreyle bütünleşen bu "Sakin Şehir" hareketi kapsamında; ülkemizde gizli kalmış pek çok tarihi ve kültürel zenginlik ortaya çıkabilir. Sakin Şehir hareketi için gerekli kriterlere sahip pek çok şehrimiz böylece adlarını dünyaya duyurabilir. Sinop iline bağlı Gerze ilçesi de 2017 yılında "Cittaslow" ilan edilmiştir. Bu çalışma kapsamında Gerze'nin çevresel özellikleri incelemiş; sakin şehir olma kriterleri açısından değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cittaslow-Sakin Şehir, Sürdürülebilir kent, Gerze

ABSTRACT

The "Cittaslow-Slow City" movement that started in Italy and spread all over the world attracted attention as an alternative city and life model in a short time like 10 years. The most important goal is to create a city that is harmonious and sustainable by enhancing the quality of local people and enjoying the quality of life. Within the scope of this "Cittaslow" movement integrated with the environment; there may be many historical and cultural wealth hidden in our country. There are many cities that have the criteria for a tranquil city movement so that they can hear their names in the world. The city of Gerze in Sinop province was also declared "Cittaslow" in 2017. In this study, Gerze's environmental characteristics were examined; it has been evaluated in terms of criteria of being a quiet city.

Keywords: Cittaslow, Sustainable City, Gerze

1. GİRİŞ

Cittaslow hareketi ilk olarak İtalyan kentleri arasında yaygınlaşan; günümüzde 30 ülkede 236 üyeye sahip bir harekettir. Türkiye'de ise 2018 itibariyle 15 kent bu ünvanı almaya hak kazanmıştır. Cittaslow, 1999 yılında İtalya'da kurulmuş uluslararası bir belediyeler birliğidir. Sembolü sakinliği tanımlayan; turuncu renkli ve kabuğunun üstünde şehri taşıyan bir salyangozdur (Cittaslow, 2018).

Cittaslow; İtalyanca "Citta (Şehir)" ve İngilizce "Slow (Yavaş)" kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur ve "Sakin Şehir" anlamında kullanılmaktadır. Yavaş Hareketi'nin bir parçası olarak bilinmektedir. Bu hareket, küreselleşme sonucu oluşan benzer mekânlardan olmak istemeyen, yerel kimliğini ve özelliklerini koruyarak dünyada fark edilmek isteyen kasabaların ve şehirlerin katıldığı bir birliktir (Cittaslow, 2018). Kentlerin geleneksel yapılarında var olan ekolojik ve sürdürülebilirlik alanında yer alan özelliklerinin korunması ve yaşatılması esasına dayanır. Küreselleşme sonucu yerel özelliklerini kaybeden kentlere karşı bir tutum olarak, geleneksel yaşam biçimini koruyan, yerel ürünlerin tüketildiği "fast-food" kültürü yerine yerel kimliğin öne çıkarıldığı bir kentleşme politikasıdır (Uslu, 2009; Keskin, 2012). Günümüz kentlerinde hakim olan hızlı yaşam ve tüketime dayalı hayat felsefesinden uzaklaşarak alternatif bir yöntem sunmayı hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşabilmek ve 'aynılaşmış' kentlerden farklılaşabilmek için şehirlerin hangi alanlarda önemli ve özel olduklarının belirlenmesi ve bu özellikleri koruyup geliştirmek için kriterler geliştirilmesi gerekmektedir (Sırım, 2012). Bu kriterlerin başında; daha sakin ve az kirli fiziksel çevrelerin oluşturulması; yerel estetik geleneklerin, yerel el sanatlarının ve yerel mutfağın korunması bulunmalıdır. Ayrıca daha sağlıklı çevreler oluşturmak, sakinlerine daha iyi yaşam ortamları

sunabilmek adına yönetimsel çözümler aramada birbirlerinin deneyimlerini paylaşma, bu yönde alınan kararları uygulamada teknolojiyi en üst düzeyde kullanabilmek de bu hareketin önemli bir parçasıdır (Sezgin-Ünüvar, 2011).

Küçük kentlerin geleneksel yapılarını korumaları, arabaların şehir merkezlerinden çıkarılması, yerel ürünleri tüketilmesini sağlamak, teşvik etmek ve bununla birlikte sürdürülebilir enerji kullanımını desteklemek gibi kavramlar, alternatif turizm türlerine daha fazla yönelmeyi ve yeni eğilimlerin oluşmasını sağlamıştır. Günümüzde yeni bir turizm hareketi gibi algılanabilecek olan Cittaslow (Sakin Şehir) da bu gelişmelere paralel olarak ortaya çıkmıştır. Dünya’da olduğu gibi doğal yaşam alanlarına olan ilgi, geleneksel beslenme, yenilenebilir enerji kaynakları, daha çok yeşil alana olan ihtiyaç ülkemizde de Cittaslow hareketinin hızla gelişmesine ve buna aday pek çok yerel yönetimlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu yeni trend kentsel sürdürülebilirlik ile de paralellik göstermektedir. (Yıldırım ve Karaahmet, 2012).

Özetle; yöresel, bölgesel ve kültürel farkındalıklar ve şehirler ile çevresinin özgün değerlerinin vurgulanması temel amaçlardandır, çünkü yerel dinamikler ekonomik, kültürel ve sosyal açıdan daha sürdürülebilir ve daha uzun ömürlüdür. Küreselleşme karşıtı bir hareket olarak doğan Cittaslow bölgesel hareketi uluslararası bir hal almış ve bu bağlamda geliştirilen bağlar sürdürülebilir kalkınmanın bir parçası şeklinde kabul edilmeye başlanmıştır (Ergüven, 2011).

2.CİTTASLOW OLMAK İÇİN GEREKLİ KRİTERLER

Cittaslow Uluslararası Birliği'ne üye olmak isteyen kentler, projeler geliştirmesi ve bu projeleri belgeleyerek bir başvuru dosyası haline getirmesi gerekmektedir. Kentler kriterlerinin gerçekleştirilme oranına göre değerlendirilmekte ve puan almaktadır. Bir kentin Cittaslow olması için Cittaslow felsefesine uygun hareket etmesi, nüfusunun 50.000 altında olması gerekmektedir. Birlik'e sunduğu başvuru dosyası üzerinden yapılan değerlendirmeden geçer puan alması sonucu Sakin Şehir olarak kabul edilmektedir. Başvuru sürecinde aday kentlere Genel Merkez'den veya Ulusal Ağlardan temsilciler giderek yerinde değerlendirme yapabilir. Gerekli kriterler;

- ✓ Çevre politikaları
- ✓ Altyapı politikaları
- ✓ Kentsel yaşam kalitesi politikaları
- ✓ Tarım, turizm, esnaf ve sanatkarlara dair politikalar
- ✓ Misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlar
- ✓ Sosyal uyum
- ✓ Ortaklıklar olmak üzere 7 başlıkta toplanmıştır.

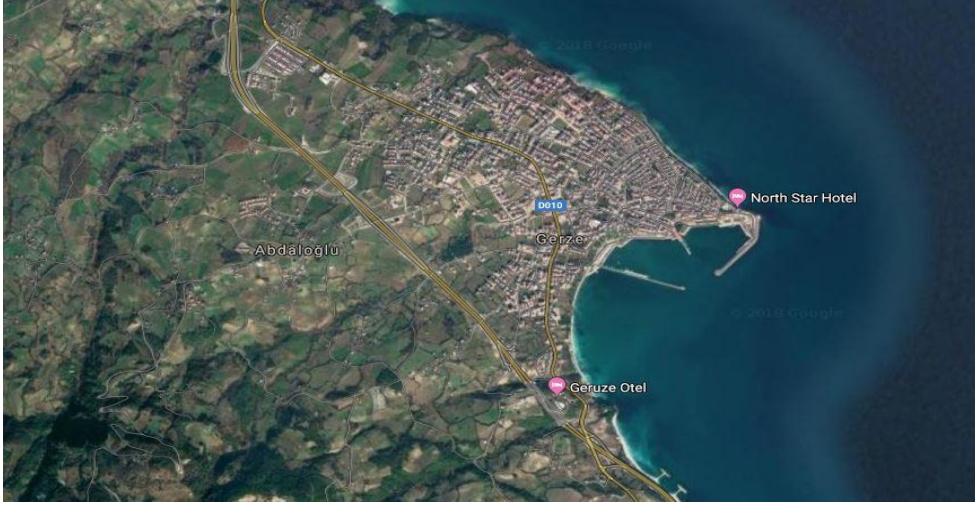
Türkiye’deki Cittaslow’lar: Şavşat-Artvin, Akyaka-Muğla, Gökçeada-Çanakkale, Seferihisar-İzmir, Taraklı-Sakarya, Yenipazar-Aydın, Yalvaç-Isparta, Perşembe-Ordu, Vize Kırklareli, Halfeti-Şanlıurfa, Uzundere-Erzurum, Göynük-Bolu, Gerze-Sinop, Eğirdir-Isparta, Mudurnu- Bursa olmak üzere 15 tanedir Cittaslow, 2018).

2.1. Cittaslow Örneği: Gerze

Masmavi denizi, koyları ve yeşi alanlarıyla, kullanıcılara dinlenme ve doğayla buluşma imkanı sunan Sinop’un şirin ilçesi Gerze. Cittaslow ünvanını 2017 yılında elde etmiştir (Tablo 1). Gerze’nin bu başarısı; canla başla sahip çıktığı doğasından, kendine özgü el sanatlarından, lezzetli yöresel yemeklerinden ve halkının misafirperverliğinden kaynaklanmaktadır.

Kuzeyinde Karadeniz güneyinde Boyabat ve Durağan, doğusunda Dikmen batısında Sinop ile çevrili ilçenin yüzölçümü 594 km²’dir (Şekil 1). İl merkezine denizden 13 mil karayolundan 39 km dir. Samsun iline 132 km uzaklıkta olan Gerze’nin yükseklikleri 900 metreyi bulan Elma ve Köse

dağlarının yanı sıra Dede dağı ve Hasan dağı bulunmaktadır. Köyler, orman içi, orman kenarı, kıyılık ve ovalık olmak üzere üç yerleşim bölgesinde yer almaktadır. 71 köyü ve 1 bucağı bulunmakta iken, Dikmen bucağı 20 Mayıs 1990 tarihinde kendisine 31 köy bağlanarak ilçe olmuştur. Karadeniz Bölgesinin gezme, görmeye değer tarihi ve tabiat güzellikleriyle dolu olan Gerze, antik çağlardan bu yana toplumlar tarafından yerleşme ve barınak yeri olarak seçilmiştir. M.Ö. 1400 yıllarında Gaşgalılar tarafından küçük bir köy olarak kurulan ilçe, daha sonra Paflagonya Devletinin eline geçmiş, sırasıyla da; Hitit, Frig, Kimmer, Lidya, Pers, Büyük İskender, Roma ve Bizans İmparatorluklarının egemenliğine girmiştir. 1214 yılında I. İzzettin Keykavus zamanında Selçuklu Devleti'nin hâkimiyetine giren Gerze, bir dönem Trabzon Rum İmparatorluğunun eline geçmiş nihayet 1459 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından Osmanlı İmparatorluğuna bağlanmıştır. 1896 yılında Sinop İlinin nahiyesi yapılan Gerze 1920 yılında aynı ile bağlı ilçe haline getirilmiştir. Gerze, tarihinde birçok yangın felaketiyle karşı karşıya kalmış olup, bilinen ilk yangın 19. Yüzyılın sonlarında yaşanmıştır. Gerze'nin asıl adını duyurduğu yangın 13 Şubat 1956 yangınıdır. 21 kişinin yaşamını yitirdiği bu yangında 830 ev ve 300 dükkan tamamen yanmıştır. Bu yangın felaketinden sonra Gerze devlet tarafından yeniden imar edilerek bugünkü modern ilçe haline gelmiştir. Bu yangından sonra inşa edilen Yangın Evleri, 1960 yılının 18-20 Temmuz tarihleri arasında tamamlanarak hak sahiplerine kura ile teslim edilmiştir (Şekil 2). Bu nedenle 18-20 Temmuz, her yıl Gerze'de Festival olarak kutlanmaktadır (Cittaslow, 2018-URL 1; Gerze, 2018-URL 2).

Şekil 1. Çalışma alanı - Gerze ili uydu fotoğrafı

Şekil 2. Gerze yangın evleri (1960) (URL3)

İlçe sakin bir balıkçı kasabasıdır; cuma günleri köylülerin doğal olarak yetiştirdiği tarım ürünlerini Gerze halkına ve misafirlere sunduğu Üretici Pazarı kurulmakta, yöresel yiyeceklerin sunulduğu mekanlar sahil boyu yer almakta, bunun yanı sıra ahşap oyuncak, model gemi, çini ve peşkir atölyeleri ve satış birimleri bulunmaktadır.

Tablo 1. İlçedeki cittaslow amblemlerinden örnekler

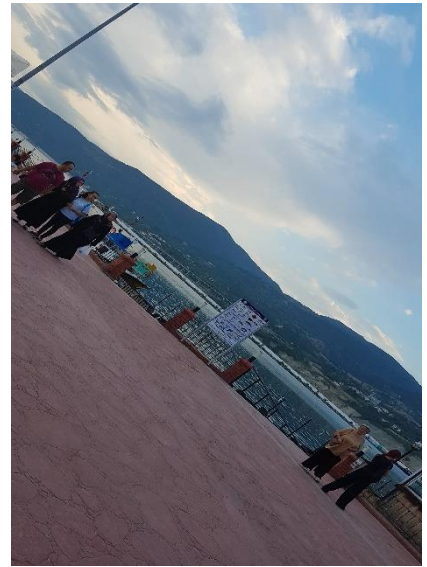
2.2. Gerze'nin Çevresel Özellikleri ve Açık Mekan Etkinlikleri

Gerze'de açık mekan ve sahil kullanımı çok yüksek seviyededir; parklar, çocuk oyun alanları, çay bahçeleri, yöresel restaurantlar, yöresel satış birimleri, yöresel sergi alanları, piknik alanları, kayık çekek yerleri, iskele özellikle yaz ayları yoğun kullanılan mekanlardır. Açık mekanlar; hem çocuk, genç, yetişkin hem de yaşlılar tarafından kullanılmaya uygundur ve her yaştan kullanıcı yoğun olarak sahil ve diğer açık mekanları kullanmaktadır. İlçede genellikle tarihi yapılar, 1 ya da katlı konutlar mevcuttur. İlçedeki açık mekan kullanımları Tablo 2'de örneklendirilmiştir.

İlçedeki açık mekanlarda; çok sayıda sanatsal obje, heykel, oturma donatısı, çöp kutusu, aydınlatma, spor aletleri, çeşme, oyun donatısı, tanıtım levhası, çiçeklik bulunmaktadır (Tablo 3).

İlçenin restaurantlarında yöresel yemekler olan; mamelika, mantı, etli hamur, tuzlu balık, tirit, boranaşı, nokul ikram edilmektedir. Yöresel sergi ve satış alanlarında ise; ahşap oyuncaklar, maket gemiler, peşkir ve iğne oyaları sergilenmekte ve satılmaktadır (Tablo 4).

Tablo 2. Gerze açık mekan kullanım örnekleri

Tablo 3. Gerze açık mekan donatı örnekleri

Tablo 4. Sergi ve satış alanlarına örnekler

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Uuslararası bir şehirler birliği olan Cittaslow, Türkiye’de de artan bir ilgiyle takip edilmektedir. Ülkemizde, ilk aşamada (turistik) tanıtım ve pazarlama amaçlı bir yaklaşım sergilenmektedir. Bu da Gerze örneğinde de olduğu gibi ziyaretçi sayısının artması ve hem kaliteli hem de yoğun kullanım anlamına gelmektedir. Kentler Cittaslow ile yerel kalkınmalarını hızlandırırken Cittaslow kriterlerine de uymaları gerekmektedir. Bu nedenle özellikle Türkiye’de sürdürülebilir bir kent modeli olarak görülmektedir. Cittaslow kentler ağı; tarihten gelen özgün kimliklerini yaşatarak, sürdürülebilir bir kent olmak isteyen yerel yönetimler için yol gösterici görev üslenmektedir.

Doğa ve kültür değerlerini koruyarak geleneksel özelliklerini yaşatması dolayısıyla sakin şehir ilan edilen Sinop’un Gerze ilçesi de, yaz sezonunda ziyaretçi yoğunluğu yaşamaktadır. Türkiye’nin 14’üncü sakin şehri olan Gerze ilçesindeki açık mekanlar yoğun olarak kullanıldığı, hatta konaklama

tesislerinin yüzde 70 civarında doluluk oranına sahip olduğu belirlenmiştir. Cittaslow Hareketi'nin, sürdürülebilir kentleşme için etkili bir model olabilmesi için, sürdürülebilirlikte en büyük engeli teşkil eden olan büyük kentler için de geliştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Ergüven, M. H. (2011). Cittaslow–yaşamaya değer şehirlerin uluslararası birliği: vize örneği. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2).

Keskin, D. Ö. E. B. (2012). Sürdürülebilir kent kavramına farklı bir bakış: yavaş şehirler (Cittaslow). *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 8(1), 81-99.

Sezgin, M., Ünüvar, S. (2011). Sürdürülebilirlik ve Şehir Pazarlaması Ekseninde Yavaş Şehir; Çizgi Kitabevi, Konya

Sırım, V. (2012). Çevreyle Bütünleşmiş Bir Yerel Yönetim Örneği Olarak Sakin Şehir Hareketi Ve Türkiye'nin Potansiyeli/Cittaslow Movement as an Example of a Local Administration Integrated with Environment and Turkey's Potential. *Journal of History Culture and Art Research*, 1(4), 119-131.

Uslu, Aysel (2009), "Sürdürülebilir Yeşil Kent Fikirleri, Örnekleri Ve Türkiye İçin Dersler", XXI. Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi Bildiriler Kitabı, TMMOBMimarlar Odası Yayını, Bursa.

Yıldırım, A. , Karaahmet, A. (2013). Yavaş Şehir Hareketinin Kent İmajına Katkısı: Ordu-Perşembe Örneğinin Yerel Basın Üzerinden Analizi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1).

URL 1. <http://cittaslowturkiye.org/>

URL 2. <http://www.gerze.bel.tr/>

URL 3. <https://www.tarihtarih.com/>